Restauratievisie J.J. Allanstraat 278 te Westzaan dd 13-02-2025

1) Samenvatting schades en analyse

Woonhuis J.J. Allanstraat 278 te Westzaan heeft een bijzondere en rijke (verbouwings-)historie. In de kern betreft het een 18de-eeuws woonhuis met een houten draagconstructie van stijlen, balklagen en korbelen die houten vloeren dragen en voorzien zijn van houten gevels. De kadastrale minuut laat begin 19de eeuw verschillende uitbouwen zien, onder andere aan de voorzijde, waar uitbreidingen in zijn gerealiseerd. Bij een grote 19de-eeuwse restauratie is de oorspronkelijke draagconstructie aangepast ten faveure van ander intern gebruik en daarmee ook nieuwe gevels in de destijds heersende mode van empirevensters en tuitgevel-bekroningen. De draagconstructie is, hoewel sterk aangepast (de gevels volgden niet meer de oorspronkelijke “draaglijnen” waardoor ook korbelen niet meer functioneel/passend waren), wel passend in houtbouwtraditie uitgevoerd.

In de loop van de 20ste eeuw hebben grote interne en externe verbouwingen plaatsgevonden. Het splitsen van de woning in twee eenheden heeft (gefaseerd) grote gevolgen voor het casco aan de achterzijde gehad: de oorspronkelijk zuivere kapvorm is aangetast met grootse opbouwen én de hoofddraagconstructie is intern behoorlijk aangepast. De grootste verbouwing heeft echter in de jaren ’60 plaatsgevonden van de vorige eeuw waarbij de woningen weer samen zijn gevoegd tot één pand en het geheel voorzien is van een nieuwe indeling (inclusief stalen spiltrap), nieuwe gevels (in zwart geschilderde rabatdelen, niet-streekeigen) en gevelindelingen (met gedeeltelijk hergebruik van de oorspronkelijke kozijnen).

Bij demontage van de (in overleg met gemeente gestelde) betimmeringen van indifferente monumentwaarde is een duidelijk beeld ontstaan van de zaken die wél monumentwaarde hebben en het verhaal van dit pand vertellen. Waar dit in eerste instantie slechts fragmenten lijken is het oorspronkelijke “verhaal” toch traceerbaar gebleken en is behoud van deze materie en het aanhelen van dit verhaal de essentie van het ontwerp.

2) Uitgangspunt restauratie en opgave opdracht

De summiere hoeveelheid materie met monumentwaarde geeft goede handvaten de (voorheen zuivere) cascovorm te herstellen als basis waaraan onderschikte, kleine aanbouwen toegevoegd kunnen worden. Het herstel van het silhouet van de woning is de eerste opgave, waarna de historie door maximaal gebruik van historisch materiaal én de archiefstukken te combineren weer een eenheid gaan vormen. Het te gebruiken historisch materiaal is beperkt tot een (gedeelte) van de oorspronkelijke draagconstructie, de (vrijwel complete) verdiepingsvloer, het complete voorvlak van de kapconstructie (en een klein gedeelte aan de andere zijde van de nok), de zuidelijke topgevel én een groot aantal kozijnen uit de oorspronkelijke voor- en zijgevels.

Het betreft een casco-restauratie: keuze voor installatieconcept valt buiten deze aanvraag, behoudens de isolatieschil als aangegeven in de details.

3) Restauratievisie

De 20ste-eeuwse ingrepen hebben grote impact gehad op de monumentwaarden van dit pand. Van zowel de streek- en pandeigen bouwtraditie van een houten draagskelet is afstand genomen maar ook de oorspronkelijke indeling (en daarmee het gebruik) is hierdoor volledig verdwenen. De voorloper hiervan, het 19de-eeuwse beeld, is echter goed gedocumenteerd. De oorspronkelijke indeling is door alle (grove) verbouwingen niet meer te achterhalen maar het externe beeld is gedeeltelijk in materie bewaard gebleven én blijkt duidelijk fotografisch vastgelegd te zijn.

Het (verhaal van de) bouwhistorisch waardevolle materie én het beeld vinden elkaar in het uitgangspunt dit 19de-eeuwse beeld als uitgangspunt voor de restauratie van de kern van het pand te kiezen. Uitbreidingen op deze kern hebben in de geschiedenis vaak plaatsgevonden, naar gelang de functie was dit klaarblijkelijk benodigd. Wél werden deze uitbreidingen tot de 20ste-eeuw (getuige referenties van vergelijkbare panden, bijv. J.J. Allanstraat 356, het pand van Piet Klees, in “Aanvulling bouwhistorische verkenning + waardestelling” op pag 29) in stijl van de Zaanse houwbouwtraditie gemaakt waardoor één samenhangend beeld gevormd werd en deze gevoelige bouwtraditie in al zijn finesses geen geweld werd aangedaan. De keuzes die gemaakt zijn in de 20ste-eeuw (door armoede en verminderde aandacht voor deze bouwtraditie) resulteren in aanpassingen zonder monumentwaarde.

Het doel van deze restauratie is de historiciteit weer te laten spreken en tegelijkertijd van uitbreiding te voorzien die het oorspronkelijke casco niet overschaduwt in stijlbeeld. In de toekomst is het voorstelbaar dat de uitbreidingen weer kunnen wijken en aangepast kunnen worden. Hoewel de fotografische vastlegging van een aanbouw in het vlak van de voorgevel (met twee zichtbare bouwfaseringen) aan de noordzijde op grond van stedenbouwkundige argumenten (regels uit het omgevingsplan) en op grond van “het ontbreken van cultuurhistorische overwegingen” vanuit Erfgoed afgekeurd.